

7.10 የፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነት (FTA) ፕሮጀክት

የFTA አመሠራረት በኢትዮጵያ

የፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነት ሥራ በሀገሪቱ ከምትገኙት የመልካም አስተዳደር ሥራዎች አንዱ ነው። የፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነት ሥራ በኢትዮጵያ በተደራጀ ሁኔታ የተጀመረው በ2001 ሲሆን ለዚህም እንደመነሻነት የተወሰደው በ2001 ዓ.ም. የተጠናው የጥናት ውጤት ነው። ጥናቱም FTAPS (Financial Transparency & Accountability Perception Survey) በመባል ይታወቃል። ይህ ጥናት በዋናነት ያተኮረው ሕብረተሰቡ በመንግሥት በጀትና ወጪ እና አገልግሎት አሰጣጥ ደረጃ ላይ ያለው ዕውቀትና ፍላጎት ለመለየት የተደረገ ጥናት ነበር። ጥናቱ በአማካሪ ድርጅት የተጠና ሲሆን ውጤቱም የሚያሳየው ሕብረተሰቡ በበጀት ሂደትና በአገልግሎት አሰጣጥ ደረጃ ላይ ያላቸው ዕውቀት በጣም አናሣ እንደሆነና መረጃው ጊዜውንጠብቆ ቢደርሳቸው ከፍተኛ ፍላጎት እንዳላቸው ያሳያል።

የጥናቱን ውጤት እንደ መነሻነት በመጠቀም የFTA ሥራን በሁሉም ክልሎችና ከተማ አስተዳደሮች ለመተግበር አስፈላጊ የሆኑ ቅድመ ዝግጅቶች ከተደረጉ በኋላ በ2002 ዓ.ም በሀገሪቱ በሚገኙት ሁሉም ወረዳዎች ሥራው ተጀመረ። የቅድመ ዝግጅቱ ሥራ የሚያካትታቸው የሚከተሉት ናቸው፡

የፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነት መርሆን በህብረተሰቡ ውስጥ በማስፈን የሚጠበቅ ውጤት

11

7.10.1 የመተግበሪያ ሰነዶች ዝግጅት

የፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነት መተግበሪያ ሰነዶች (FTA tools) ወይም ማንዋሎች ተዘጋጅቶ ወደ ክልሎች በማሰራጨት እንደየራሳቸው ተጨባጭ ሁኔታ አስተካክሎ እንዲጠቀሙ ተደርገዋል፡፡

እነዚህም፡

- የመገናኛ ብዙሃንን በመጠቀም የክልልና የወረዳ የመንግሥት በጀት መረጃን ለህዝብ ማሳወቂያ ሰነድ፤
- የበጀትና ወጪ መረጃን አመልካቾች ሰነድ፤
- የአገልግሎት አሰጣጥ ደረጃ አመልካቾች ሰነድ፤
- በትምህርት ላልገፉ ዜጎች የበጀት ዝግጅትና ሂደት ሰነድ፤

በተጨማሪም ህብረተሰቡ ሰፊ ያለ መረጃ እንድያገኝ የኦዲትና የግዢ ቴምፒጌቶችን ከአማካሪ ድርጅት ጋር በመተባበር በ2007 እንድቀረጹ ተደርጓል። የተዘጋጀውን ቴምፕፒጌትም ለሥራ ምቹና ቀለል ያለ እንድሆን በማስተካከል ወደክልሎች ተላልፎ እንደየአካባቢያቸው ሁኔታ ተስተካክሎ (customize) በማድረግ ሰነዱ በሥራ ላይ እንድውል በመደረግ ላይ ነው።

7.10.2 የስፈጻሚ አካላት አደረጃጀት

የፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነት ሥራን ለማከናወን ከፌዴራል እስከ ወረዳ ፈጻሚ አካላትን እንድደራጁ ተደርጓል። በዚሁም መሰረት በገ/ኢ/ል/ሚኒስቴር በፕረጃክቱ የተቀጠሩ አምስት ባለሙያዎች፣ በክልሎች/ከተማ አስተዳደሮች በፕረጃክቱ የተቀጠሩ እንደ አንድ አስተባባሪዎች (focal person) እና ከነባር ሰራተኞች አስፈጻሚ ቡድን በማደራጀት፣ በዞኖችና በወረዳዎች የፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነት አስፈጻሚ ቡድን (FTA implementation teams) እንድቋቋም ተደርጓል፤ ለአስፈጻሚ ለቡድኖቹ በፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነት ሰነዶች ላይ ሥልጠና በመስጠት ወደ ሥራ እንድገቡ ተደረገ።

7.10.3 የፕሮጀክቱ ዋና ዋና ሥራዎች

- ሀ. በአገልግሎት አሰጣጥ አመላካቾች በወረዳ ደረጃ መረጃ ለህዝቡ ማቅረብ ላለባቸው የወረዳ የመንግሥት መ/ቤቶች ማለትም በጤና፣ ውሃ፣ ግብርናና ትምህርት ጽ/ቤቶች ባለሙያዎች በአገልግሎት አሰጣጥ አመላካቾች ላይ ሥልጠና እንዲሰጥ ማድረግ፤
- ለ. በሀገሪቱ ውስጥ ለሚገኙ ወረዳዎች ዜጎች በመንግሥት የዕቅድና በጀት ዝግጅት ሂደት ላይ ያላቸውን ግንዛቤ ለማሳደግ ዓውደ ጥናቶች ማካሄድ፤
- ሐ. ለክልልና ወረዳ ም/ቤት አባላት እንዲሁም የቀበሌ ኃላፊዎች በበጀት አሠራር ሂደት የግንዛቤ ማስጨበጫ ሥልጠና መስጠት፤
- መ. በፌዴራል፣ ክልሎች/ከተማ አስተዳደሮች ለህብረተሰቡ ስለበጀት ሂደትና አሠራር ግንዛቤ ለመስጠት የአየር ጊዜ በመግዛትና በተለያዩ መገናኛ ዘዴዎች በመጠቀም እንዲያሳውቁ ማድረግ፤

- ሠ. የበጀት መረጃን በተዘጋጁት አመልካቾች መሠረት በየወረዳዎቹና አገልግሎት መስጫ ጣቢያዎች ላይ ግልጽ በሆነ ቦታ መለጠፍና ህዝብ እንዲያውቃቸው ማድረግ፤
- ረ. ክልሎችና የከተማ አስተዳደር ገ/ኢ/ል/ቢሮዎች በራሳቸው ፈጠራ (innovative) የሚያዘጋጁትን የፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነት መተግበሪያ መሣሪያዎች መደገፍ፤ ለተግባራዊነቱም እገዛ ማድረግ፤
- ሰ. መልካም ተሞክሮ ያላቸውን ክልሎች እና ወረዳዎችን በመምረጥ ሌሎች ክልሎችና ወረዳዎች ተሞክሮውን እንዲጠቀሙበት ወርክሾፕ በማዘጋጀት የልምድ ልውውጥ ማድረግ፤
- ቀ. አስፈላጊ የሆኑ የፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነት መረጃዎችን በመረጃ መረብ ጭምር እንዲሰራጭ ማድረግ፤
- በ. የቅድመ-በጀት የዜጎች ወይይት መመሪያዎችን መነሻ በማዘጋጀት ወደ ክልሎች መላክና አፈጻጸሙን መከታተል፤
- ተ. የፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነትን እና የማህበራዊ ተጠያቂነት ሥራን በማቀናጀት መሥራት (FTA and SA linkage)

7.10.4 ፕሮጀክቱ ያከናወናቸውና በማከናወን ላይ ያሉ ዋና ዋና ተግባራት

ሀ. ስልጠናን በተመለከተ

የዚህ ፕሮጀክት ዋና አላማ ሰፊው ህብረተሰብ የሀገሩን የህብት አጠቃቀም እና የአገልግሎት አሰጣጥ ደረጃን መረጃ ወቅቱን ጠብቆ እንዲደርሰው ማድረግ ነው። ይህን ዓላማ ከግቡ እንዲደርስ ከሚደረግባቸው አንዱ ስልጠና ነው። ስለሆነም ይህ ፕሮጀክት ከተጀመረበት ጊዜ ጀምሮ ቡሉም ወረዳ በየአመቱ የሚከተሉት ስልጠናዎች ስለጡና አሁንም በመስጠት ላይ ናቸው።

- ከህብረተሰቡ ለተወጣጡ 100 ዜጎች በየወረዳ በዓመት
- የመሰረታዊ አገልግሎት ሰጭ ተቋማት ኃላፊዎችና ባለሙያዎች በየወረዳ ሁለት ሰዎች
- የወረዳ የሥራ አስፈጻሚዎችና የምክርቤት አባላት በወረዳ 30 ሰዎች

በአጠቃላይ እስከአሁን 521433 ለሚሆኑ የህብረተሰብ ክፍሎች ስልጠና ይተሰጠ ስሆን ከነዚህም 34 በመቶ የሆኑት ሴት ተሳታፊዎች ናቸው።

በመደበኛ ስልጠና የተሳተፉት ተሳታፊዎች ብዛት የሚያሳይ ሰንጠረዥ

	ክልል/ከተማ አስተዳደር	ወንድ	ሴት	ድምር	የሴቶች ድርሻ
1	ትግራይ	49,072	23,554	72,626	0.32
2	አፋር	25,519	9,879	35,398	0.28
3	አማራ	42,596	19,300	61,896	0.31
4	ኦሮሚያ	104,584	31,071	135,655	0.23
5	ደቡብ	38,905	18,518	57,423	0.32
6	ጋሌላ	5,229	2,479	7,708	0.32
7	ሦማሌ	17,935	9,539	27,474	0.35
8	ቤ/ጉሙዝ	6,119	2,240	8,359	0.27
9	ሐረሪ	3,585	2,465	6,050	0.41
10	ድ/ደዋ	4,146	2,746	6,892	0.40
11	ኦዲሰ አበባ	48,237	53,715	101,952	0.53
	ድምር	345,927	175,506	521,433	0.34

ከላይ ከተጠቀሱት በተጨማሪ መደበኛ ያልሆኑ ስልጠናዎችም በሰፊው በመስጠት ላይ ነው። ከነዚህም የሰለጠኑ ዜጎች ስልጥኖ ወደ ቀበሌያቸው የመለሱ በመደበኛ የሰለጠኑ ዜጎች በተለያዩ ምክንያቶች ለሚሰበሰቡ የህብረተሰብ አካላት የግንዛቤ ማስጨበጫ ለሌሎች ዜጎች በመስጠት ላይ ናቸው። ከነዚህም በተፋሰስ ሥራ ለተሰማሩ ዜጎች፤ በዕድር ቦታ ለሚሰበሰቡ፤ እና በተለያዩ ምክንያቶች ለምሰበሰቡ ዜጎች የግንዛቤ ማስጨበጫ ሥራ እየተሰራ የገኛል።

የስልጠና ተካፋዮች በክፍል

ከህብረተሰቡ ለተወጣጡት ስልጠና የመስጠቱ ሥራ እንዳለ ሆኖ በአሁኑ ጊዜ ዜጎች የሚሰጣቸውን የአገልግሎት ፍላጎት ቅደምተከተል ለአገልግሎት አቅራቢዉ (የመንግስት አካላት) የሚያሳዉቁበት ስልት ዜጎችን በቅድመበጀት ወይይት ተሳታፊ በማድረግ ነዉ። በአሁኑ ጊዜ የቅድመ በጀት የዜጎች ወይይት መመሪያ ዉጥን በፌዴራል ደረጃ ተዘጋጅቶ ወደ ክልሎች ተልኮ ክልሎች በሥራ ላይ እንዲዉል ለማድረግ በእንቅስቃሴ ላይ ናቸዉ።

ለ. የአየር ጊዜ በመግዛትና በተለያዩ መገናኛ ዘዴዎች በመጠቀም የበጀትና የአገልግሎት አሰጣጥ ደረጃዎችን ለህዝብ ማሳወቅን በተመለከተ፤

በ2005 የፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነት ሥራን አስመልክቶ አስተማሪ የሆነ በፌዴራል ደረጃ አንድ ፕሮግራም በድራማ መልክ ተዘጋጅቶ በኢቲቪ በየሣምንቱ ለ26 ሣምንታት ተላልፏል። እንዲሁም በፌዲዮ ፋና FM 98.1 አስተማሪ የሆነ ፕሮግራም በበጀት ግልጽነት ላይ ተዘጋጅቶ

ተላልፏል። በ2007 ዓ.ም ደግሞ ከሁሉም ክልሎች እየተከደ ተቀድቶ የተዘጋጀ ዶክመንተሪ ፊልም በኢትዮጵያ ቴሌቪዥንና ሬድዮ ጋር ወል በመግባት በወር አንድ ጊዜ ለ20 ደቂቃ የሚተላለፍ የአንድ ዓመት ጊዜ ወል ተገብቶ ጅማሮ ላይ ነው።

በክልሎችም ለምሳሌ በሐረር ክልል በሬዲዮ (FM) የቀጥታ ስርጭት ከሕብረተሰቡ ለሥራ አስፈጻሚ የመንግሥት አካላት በበጀት ጉዳይና በአገልግሎት አሰጣጥ ደረጃ ላይ ጥያቄ በመጠየቅ መልሱን ከሚመለከተው አካል በማግኘት የሥራው ዓላማ ከግብ እንዲደርስ እየተደረገ ነው።

በሌሎች ክልሎች/ከተማ አስተዳደሮች ለምሳሌ በአዲስ አበባ ከተማ በቶክ ሾው ፕሮግራም ከሚመለከታቸው የመንግሥትና ሕብረተሰብ አካላት እና ሌሎች ባለድርሻ አካላትን በመጋበዝ በበጀት ግልጽነትና ተጠያቂነት ዙሪያ ላይ ውይይት የተደረገውን በመቅረጽ በአዲስ ቲቪ እያስተላለፉ የነበሩና በሕብረተሰቡ ዘንድ ግንዛቤ በመፍጠር ዙሪያ ጉልህ ሚና ተጫውተዋል። እንዲሁም ሌሎች ክልሎች የቴሌቪዥንና የኤፍ ኤም ሬድዮንን በመጠቀም የፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነት ሥራ ላይ ሰፊ ያለ ግንዛቤ እየሰጡ ይገኛሉ። በሌላ በኩል ደግሞ የሚዲያ ስራውን ያግዝ ዘንድ አስፈላጊ የሆኑ የፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነት መረጃዎችን በመረጃ መረብ ጭምር እንዲሰራጩ እየተደረገ ነው።

የአዲስ አበባ ቶክ ሾው

የሬድዮ ፕሮግራም ሲተላለፍ በሱማሌ

ሐ. የበጀት መረጃን በተዘጋጁት አመልካቾች ሞልቶ መለጠፍን በተመለከተ

ሌላኛው የፋይናንስ ግልጽነትና ተጠያቂነት ሥራ መተግበሪያ ስልት አንዱ የበጀትና አገልግሎት አስጣጥ ደረጃ መረጃን በተዘጋጁት አመልካቾች በመሙላት ለህዝብ ግልጽ በሆነበት ቦታ መለጠፍ ነው። በአሁኑ ጊዜ በሀገሪቱ በምገኙት ወረዳዎች በ97 በመቶ ላይ እንደዚሁም በአገልግሎት መስጫ ተቋማት ላይ ደግሞ 69 በመቶ ላይ በመለጠፍ ላይ ይገኛል። ከዚህ አመት መጨረሻ ጀምሮ ደግሞ የአዲትና የመንግስት ግዥ መረጃዎችን በተዘጋጀላቸው ቴምፕሌት በመጠቀም ለመለጠፍ ቅድመ-ዝግጅቶች ሁሉ በመጠናቀቅ ላይ ይገኛል። ለዚህ መረጃ ደህንነት ስባል በሁሉም ወረዳዎች በቢያንስ አራት የመረጃ መለጠፍያ ቦርዶች በብዙ ገንዘብ ተገዝቶ/ተሰርቶ አገልግሎት እየሰጡ ይገኛሉ።

መ. የፈጠራ ዜዴን በመጠቀም (innovative activities)

ክልሎችና የከተማ አስተዳደሮች የFTA ሥራን በበለጠ ውጤት በሚያመጣ መልኩ የተለያዩ የፈጠራ ሥልቶችን በመጠቀም እየሰሩ ይገኛሉ።

ከእነዚህም

- የFTA ቀንን በተለያዩ ዝግጅቶች እያከበሩ

በኢግዚቢሽን በልክ የተዘጋጀውን ህብረተሰብ ሲያይ

- ጥያቄና መልስ በኢቲቪ በማስተላለፍ
- በችግኝ ተከላ ፕሮግራም መል

- የFTA ሕብረ መዝሙር በማዘጋጀት
- FTA ስፖርት ክለብ በማቋቋም

የFTA እና አባይ ተስፋ ቡድን በአዲስ አበባ

- LED (light emitting diode) በቢሮ በር ላይ በመጠቀም
- በቡና ጠጡ ፕሮግራም ውይይት መልክ
- ሕዝብ በሚበዛበት ቦታ ላይ በድምጽ ማጉያ ገለጻ በማድረግ
- በድራማና መብረቃ ዝግጅት መልክ
- በባህላዊ መጠቀሚያ ቁጥቁስ በመጠቀም (Esedero) ስልጠና

በስልጢ ወረዳ የFTA እንቅስቃሴ የሚሣይ

- በባህላዊ የማህበረሰብ ግንኙነት /ዋራ-ሲዳማ/ ዳጉ አፋር

ሲዳማ ዞን ዳሌ ወረዳ የFTA ዝግጅት

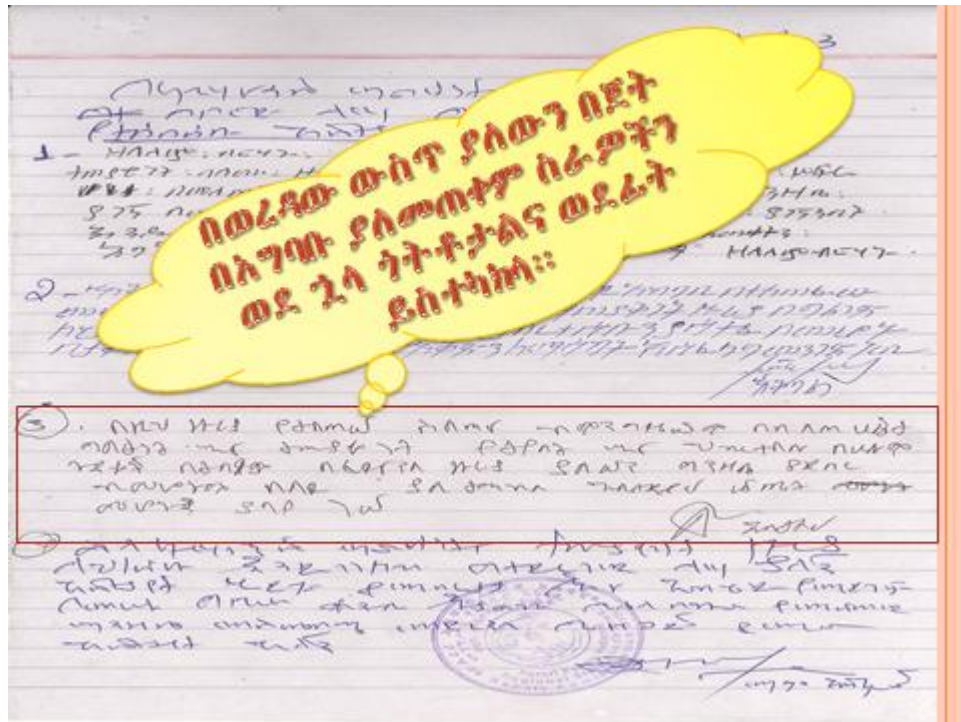

በአፋር ክልል ዳጉ የመረጃ ልውውጥ

- ትልቅ ቢል ቦርድ (Bill board) በማስቀረጽ

የህብረተሰቡ እስታዮት በፅሁፍ መልክ የተወሰደ

አማራ ክልል የ 2004 በጀት የፀደቀውን ለህብረተሰቡ በፖሊስ ኦኬስትራ በባህርዳር ከተማ ሲካሄድ(ሲያሳውቁ)

የድሬዳዋ አስተዳደር
የ2002 በጀት ዓመት
የፀደቀ በጀት

መግለጫ	መደበኛ	ካፒታል	ጠቅላላ
አስተዳደርና ጠቅላላ አገልግሎት	68,641,768	4,574,981	73,216,749
ማህበራዊ ዘርፍ	99,640,136	34,349,417	133,989,553
ኢኮኖሚያዊ ዘርፍ	13,663,527	22,335,630	35,999,157
ማዘጋጃ ቤታዊ	16,930,565	53,670,162	70,600,727
ሌሎች	14,899,736	2,384,074	17,283,810
አጠቃላይ የድሬዳዋ አስተዳደር በጀት	213,775,732	117,314,264	331,089,996

ቀጣይነት ያለው የኢኮኖሚ እድገት ለማምጣት በእቅድ መሬትና በጀትን በአግባቡ መጠቀም ከፍተኛ ድርሻ አለው።

መግለጫ	መደበኛ	ካፒታል	ጠቅላላ
ትምህርት	48,021,766	15,821,223	63,842,989
ጤና	17,593,694	25,823,631	43,417,325
ገጠር ሣኔ	5,630,300	10,882,415	16,512,715
ጥቃቅን አስተዳደር	924,766	4,917,900	5,842,666

የ2002 በጀት ከ2001 በጀት 10% ጭማሪ አሳይቷል

ሠ. የልምድ ልወወጥን አስመልክቶ

መልካም ተሞክሮ ያላቸውን ክልሎች እና ወረዳዎችን በመምረጥ ሌሎች ክልሎችና ወረዳዎች ተሞክሮውን እንዲጠቀሙበት ወርክሾፕ በማዘጋጀት የልምድ ልውውጥ እየተደረገ ይገኛል። በፌደራል ደረጃ በየአመቱ መጨረሻ ሁሉን ክልሎች የሚያሳትፍ አወደ-ጥናት በማዘጋጀት አንዱ ክልል ከሌላኛው ክልል ልምድ እንዲቀስም በማድረግ ጥሩ ውጤት እየተገኘበት ይገኛል። በክልሎች ውስጥም አንዱ ወረዳ ጥሩ ተሞክሮ ካለው ሌላኛው ወረዳ ልምድ የምቀስሙበት አወደጥናቶች በመዘጋጀት ላይ ይገኛል።

ሚያዚያ 2004 በክልሎች /ከተማ አስተዳደር በተዘጋጀው ላይ የልምድ ልውውጥ በተዘጋጀው በድረክ ከገ/ኢ/ል/ሚ እና በአለምባንክ ከፍተኛ ሃላፊዎች በድሬደዋ ከተማ አስተዳደር የተዘጋጀውን የበጀት ማስተወደድ ቲ-ሸርት ለብሰው፡፡

ማጠቃለያ

የፋይናንስ ግልፅነትና ተጠያቂነት በኢትዮጵያ በስፋት በሁሉም ክልሎች ከ 948 ወረዳዎች በላይ በሁሉም ቀበሌዎች እየተሰራ ይገኛል፡፡ ህብረተሰቡን በበጀትና ወጪ መረጃዎች ፤ በአገልግሎት አሰጣጥ ደረጃዎች እንዲሁም ስለበጀት ሂደት መሰረታዊ እውቀት በማስፋፋት እየሰራ ይገኛል፡፡ በበጀት መሰረታዊ ግንዛቤም ደረጃ የህብረተሰቡ እውቀት ከ 4 በመቶ ወደ 29 በመቶ እድገት እንዳመጣ በአማካሪ ድርጅት የተጠኑ ስራዎች ያመለክታሉ፡፡ የህብረተሰቡም ግባተ-መልስ እንደሚመለከተው ፕሮጀክቱ በመሰረታዊ አገልግሎት አሰጣጥ ደረጃዎችና በክትትሉ እተሳተፉ ጥሩ ውጤት ለማምጣት ከፍተኛ እገዛ እየደረገላቸው መሆኑን አስተያት እየሰጡ ይገኛሉ፡፡ በመሆኑም ይህ ስራ ከዚህ በፊት ሲሰራቸው ነበሩትን ስራዎች በማጠናከር እና ተጨማሪ ስራዎችን በማከል የበለጠ ለመስራት በእቅድ ይዞ እየተንቀሳቀሰ ነው፡፡